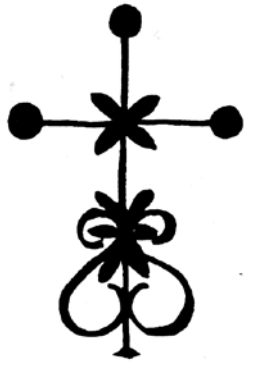

TARVAS KOTISEUTULEHTI

N:o 1
2023

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Liedon srk

KUULUMISIA KOTISEUTUMUSEOLTA

Näyttely Tarvasjoen kylistä ja kulttuurimaiseman muutoksesta Tarvasjoen kotiseutumuseossa.

Tarvasjoen kotiseutumuseossa on tänä kesänä esillä näyttely, jossa sanoin ja valokuvien kerrotaan Tarvasjoen kylistä ja kulttuurimaiseman muutoksesta. Näyttelyn pohjana ovat Liedon museon kokoelmiin kuuluvat Tarvasjoen nuorisoseuran kuvat, jotka on otettu 1900-luvun alkupuolella eri puolilla Tarvasjokea. Näyttelyn koostaminen aloitettiin viime kesänä yhdessä museovieraiden kanssa. Kävijät ottivat museosta mukaansa kopioita nuorisoseuran kuvista, lähtivät etsimään vanhaa kuvauspaikkaa ja ottivat samasta paikasta nykypäivän kuvan vanhan rinnalle. Kuvapareissa kylien kulttuurimaiseman muutos – tai muuttumattomuus – näkyy sadan vuoden aikajänteellä. Osa kuvapareista saatiin esille kotiseutumuseoon jo kesän aikana. Kuvaparien ottamista jatkettiin syksyllä, ja viimeisimmät on kuvattu keväällä ja alkukesästä 2023.

Vanhoihin valokuviiin on otettu mukaan nyt muitakin kuin nuorisoseuran kokoelman kuvia.

Valokuvaparien kuvaaminen ja näyttelyn tekeminen yhdessä museokävijöiden kanssa liittyi Liedon museon Kotiseutuportaali-hankkeeseen. Hankkeessa kerättiin tietoa, muisteluja ja valokuvia Liedon kylien historiasta ja nykypäivästä. Hankkeen lopputuotteena julkaistiin Liedon Kotiseutuportaali-sivusto, jossa kaikki Liedon kylät esitellään. Tarvasjoki kylineen on sivustolla omana kaupunginosanaan. Sivusto löytyy Liedon museon nettisivujen (www.liedonmuseum.fi) etusivun linkistä sekä suoraan osoitteesta www.liedonmuseum.wixsite.com/kotiseutuportaali.

Liedon kotiseutuportaali – avain kyliin ja kulmakuntiin -hanke sai rahoitusta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2020. Rahoitus haettiin Leader-ryhmien Varsin Hyvä ry:n ja Jokivarsikumppanit ry:n kautta. Hanke toteutettiin Varsinais-Suomen

Ely-keskuksen alueella vuosina 2020–2022.

Miksi vanha paikkatieto on säilyttämisen arvoista?

Historiaa on voitu tallentaa valokuvan avulla Tarvasjoellakin vasta noin 150 vuotta. Suomen ensimmäinen valokuva otettiin Turussa 3.11.1842 eli noin 180 vuotta sitten. Alussa kuvat olivat yleensä henkilökuvia. Ensimmäiset maisemakuvat otettiin yleensä taloista, joissa talon silloiset asukkaat usein olivat talon edustalla rivissä. Näin säilyi historiaan sen hetken talo ja asujat.

Tarvasjoen kotiseutumuseon näyttely onkin nyt esimerkki siitä, kuinka historiaa tallennetaan kuvamuodossa kirjallisten lähteiden rinnalla. Vanhojen ja nykypäivän valokuvien välityksellä visuaalinen historia siirtyy hyvin sukupolvelta toiselle. Ajan saatossa maisema muuttuu ja ihminen muuttaa sitä. Taloja rakennetaan, rakennuskanta elää elinkeinojen mukana, kylien

paikat muuttuvat, tulipalot tekevät oman työnsä.

Paikkoihin liittyvät tarinat, kuvat menneisyydestä, historian äänet, sitovat meidät siihen jatkumoon, joka on alkanut joskus kivikaudella ja jatkuu vielä meidän jälkeemme. Meistä tulee joskus historian ääniä jälkipolville. On tärkeää, että tästä jatkumosta, elämästä ja maisemasta, jäisi jälkiä myös tulevaisuuden ihmisille. Näin he saisivat tuntea omaa kotiseutuaan yhtä syvällisesti kuin me nyt tämän hankkeen aikana kerättyjen aineistojen äärellä.

Tarvasjoen kotiseutumuseo on avoinna sunnuntaisin kello 11–15 elokuun loppuun asti. Myös Tarvasjoen kirkkoon on mahdollista päästä tutustumaan museon aukioloaikana. Museon avoinna pidosta huolehtivat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ry. ja Liedon museo. Museossa on pieni museopuoti ja kahvio. Museoon on vapaa pääsy.

Satu Närhi ja Terhi Ykspetäjä-Remes

Puhelinkeskus ja sen ympäristö 1900-luvun alkupuolella ja vuonna 2023. Vanha kuva: Liedon museo, Tarvasjoen nuorisoseuran kokoelma. Uusi kuva: Liedon museo, kuvaaja Eeva Sisso.

Tiensuu 1800-luvun lopulla (kuva Tarvasjoen historia-kirjasta) Sama tontti vuonna 2023, kuva Eeva Sisso

HENKILÖITÄ TARVASJOEN HISTORIASTA

Edellisessä Tarvas lehdessä ehdimme aluemme 700-vuotisessa historiassa jo vuonna 1900 syntyneisiin tarvasjokelaisiin, joiden elämäntyö tunnettiin laajemmin Suomessa. Nyt jatkamme viime vuosisadan alkupuolella syntyneistä henkilöistä.

Toivo Litko (s. 1902 k.1982) Vanhemmat August ja Selma Litko. Jauhola, Yli-Mänki. Toivo Litko oli ensimmäinen Tarvasjoen ylioppilas, jonka ei vuonna 1921 tarvinnut mennä Helsingin Yliopistoon kirjoittamaan ylioppilaaksi. Hän luki Saksassa Berliinissä eläinlääkäriksi valmis-

tuen vuonna 1931. Hän toimi virassaan koko ajan Helsingissä. Ensin hän tuli Osuuskunta Karjakunnan tarkastuseläinlääkäriksi vuosiksi 1932-1939, jolloin valittiin osuuskunnan johtoryhmään ja vuonna 1949 tekniseksi johtajaksi sekä vuonna 1959 toiseksi johtajaksi. Eläinlääkintöasessorin arvonimi hänelle myönnettiin 1967. Talvisodan aikana Litko toimi Tykkipatteriston eläinlääkärinä. Jatkosodan aikana hänet määrättiin Armeijakunnan apulaiseläinlääkeriksi ja eläinlääkintämajurina hän toimi Suomen yhdys- ja kuljetusupseerina Saksalle Baltian maissa ja Puolassa.

Arvo Lehtonen (s. 1902, k. 1984) Vanhemmat Matti ja Serafia Lehtonen. Arvo oli seppämestari Liedonperässä jo kolmannessa polvessa ja monien koneiden ja laitteiden keksijä ja valmistaja. Arvo oppi isältään jo lapsesta alkaen, kuinka rautaa käsitellään, kun oli tehtävä kaikki tuon ajan työkalut kirveestä sirppiin ja kuokasta viikatteeseen, kärryt ja reet, hevosenkengät, naulat, kanget, sorkkaraudat, vasarat jne. Jo nuorena hänessä heräsi suuri kiinnostus kaikkiin tuohon aikaan keksittyihin koneisiin, ensin erityisesti autoihin. Niinpä hän aloitti hankkimallaan ja osittain rakentamallaan autolla vuonna 1924 linjaliikenteen Liedonperä – Turku kolme kertaa viikossa kesäisin. Pääasiassa hän teki tavaran kuljetusta, mutta otti mukaan henkilöitäkin. Talvet hän teki sepäntöitä samalla konetekniikkaa tutkien. Käytyään Lahdessa koneenkäyttäjäkurssin, hän sen jälkeen hoiti Tarvasjoen meijerin koneenkäyttäjän tointa kaksi vuotta.

Autoala kuitenkin kiinnosti Arvoa kovin ja hän lähti meijeristä kesäksi Paimioon autokorjaamoon työnjohtajaksi, kun edellinen oli sairas-tunut. Paimiosta hän taas siirtyi Turkuun Ranskan konsulin autonkuljettajaksi. Konsuli oli jo vanha mies, ja kun hän jäi eläkkeelle, loppui Arvoltakin työt. Nyt hän meni Kustaviin höyryrsahan konemestariksi, jota työtä kaksi vuotta tehtyään hän palasi Turun kautta kotiseudulle vanhenevan isänsä töitä jatkamaan.

Arvolla oli tunnetusti ilmiömäinen kyky tehdä teknisiä oivalluksia ja ainutlaatuisia rakennusratkaisuja tehdessään koneita ja laitteita. Tullessaan kotikyläänsä alkoi hänellä keksintöjen kausi. Ennen sotaa tehtiin vielä paljon talousrakennuksiin ja latoihin olkikattoja. Riihipuinnin loputtua tuli suuri pula oljista. Nyt Arvo keksi pitkäolkipuimakoneen, joita viljelijät ostivat yhteiskäyttöön laajalti Suomessa. Toinen Arvon

keksinnöistä, silppurilietso, sai valtakunnallista huomiota. Laajentamatta itse tuotantoaan, hän myi koneen patentin JYVÄ-tehtaalle Kauha-joelle. Kauppaan sisältyi ehto, että hänen oli koulutettava pohjalaiset työntekijät tekemään myös lietsoa. Vuoden aikana Arvo opetti 60 miestä metallimiehiksi.

Arvo joutui myös talvisotaan, mutta jo välirauhan ja jatkosodan aikana, kun tuli laaja säännöstelyn ja puutteen aika, Arvo keksi ja valmisti monet apulaitteet tuotteiden kotivalmistukseen. Niistä muistetaan mm. kessun leikkuri ja sätkän käärijä, perunajouhojen tekokone tai siirapinpuristin sokerijuurikkaasta. Jo talvisodassa Arvo oli tutustunut puukaasun käyttöön Imbertkaasugeneraattorilla ja kehitti sille polttoainetta koivusta tekevän automaattisen pilkekoneen. Tästä koneesta tuli nopeasti koko autoliikenteen polttoaineen tehokkain tekokone.

Rauhan tultua pajaan saatiin sähköhitsi, mikä mahdollisti monet työt. Alettiin valmistamaan katkaisu- ja halkaisusirkkeleitä, klapikoneita, lumiauroja, peräkäräjä, viljalietsoja, takakuormaajia tai kuivurien tultua viljasiilojen pohjaisulkuja. Jo 1940-luvun lopulla Arvo oli saanut Ferguson-traktorien merkkihuollon ja siksi monia traktoriin liittyviä koneita tehtiin. Omiksi työkoneikseen Arvo valmisti mm. monivaihtaisen pylväsporakoneen, peltimankelin ja metallisorvit. Arvo Lehtonen eli historian nopeimman maatalouden muuttumisen ja koneistamisen ajan, itse keksinnöillään ja koneillaan sitä rakentaen. Taitavan kyläseppäsuvun viimeisenä hän pajassaan eli sirpin ja riihen ajasta puimurien ja kuivurien aikaan. Tarvas 1 / 1981

Ilmari Juvakoski (s. 1906 k. 2003) Vanhemmat Werner Z. ja Helmi Juvakoski. Tarvasjoki, Juvan kartano. Tuli Turun palokuntaan 1933. Toimi ensin palomestarina ja vuodesta 1941 Turun kaupungin palopäällikkönä. Maamme palotorjunnan keskeinen vaikuttaja. Suomen

Palotorjuntaliiton perustaja ja pitkäaikainen puheenjohtaja. Toimi myös Turun ja Porin läänin palotarkastajana ja koulutuksen ohjaajana. Oli Suomen Palokuntien keskusliiton, Suomen Palo-opiston ja Palosuojeluyhdistyksen johtokuntien jäsen. Erityisesti hänen johtamansa palokunnan työkyky ja pelastustaito sai tunnustusta Turun sotavuosien pommitusten torjunnassa. Tarvas 2 / 2000.

Atte Alkio (s. 1907 k.2002) Vanhemmat Kustaa ja Maria Alkio. Koli Vähä-Heikkilä. Maanviljelijän poikana Atte Alkio kävi Päivölään maamieskoulun ja jatkoi Mustialan Maamiesopistoon valmistuen agrologiksi vuonna 1933. Työura aukeni heti seuraavana vuonna Varsinais-Suomen Maanviljelysseuran neuvojana Laitilassa. Innostavana ja ahkerana neuvojana Atte Alkio saavutti nopeasti kaikkien, myös pienviljelijöiden, luottamuksen. Viljelijät innostuivat uusista viljalajikkeista, lannoituksen lisäämisestä, kalkituksesta, aiv-rehun teosta, karjanjalostuksesta ja pitäjässä jo virinneen kananmunantuotannon laajentamisesta. Alkio sai viljelijät ymmärtämään kaupallisen yhteistöiminnan ja erityisesti oman munanmyyntiosuus-

kunnan kasvavan merkityksen yritykselleen.

Viime sodissa Atte Alkio oli pitäjän oman komppanian vääpeli ja osoitti toiminnallaan mikä merkitys toimivalla huollolla on sodassa. Niinpä hänet sodasta palattuaan valittiin Laitilan kansanhuollon johtajaksi. Tässä tehtävässä hän erityisesti tiedotti, että jokaisen talouden on perustettava kasvimaata ja kasvatettava erityisesti juureksia. Tästä hän sai tunnetun lempinimen ”Porkkana Atte”.

Vuonna 1947 Alkio hakeutui Etelä-Hämeen Maataloustuottajain liiton konsulentiksi ja vuonna 1952 hänet nostettiin saman liiton toiminnanjohtajaksi. Hän toimi tässä tehtävässä eläkkeelle lähtönsä asti vuoteen 1972. Liiton historiassa hänestä kirjoitetaan: ”Alkio oli maakunnassa tunnettu ja erittäin arvostettu mies.” ”Hän oli tinki-mätön maataloustuottajien etujen ajaja ja hengeltään vankkumaton osuustoimintamies.” ”Hän onnistui kehittämään tuottajaliiton järjestövoimaa ja toimintatapoja aikakauden vaatimalla tavalla, niin että Etelä-Hämeestä kehittyi eräänlainen MTK:n mallimaakunta”. Myös yhteiskunnallisesti hän oli mukana koko Kanta-Hämeen kehittämisessä.

Eläkevuodet Alkio asui Hämeenlinnassa puutarhaa hoitaen ja muistelmia kirjoitellen. ”Hän oli kuollessaan 94-vuotias ja laajalti arvostettu suomalaisen yhteiskunnan rakentaja”, kertoo historia.

Atte Alkion pojista Jukka Alkio oli Laitilan kaupunginjohtaja vuosina 1994-2017. Tarvas 1 / 1993

Atte Alkion nuoremmista veljistä on syytä huomioida myös hovioikeusneuvos Allan Alkio (s.1914, k. 1964). ja lentomestari Erkki Alkio (s. 1918, k. 2009). Allan Alkio tuli juuri valmistuneena oikeusoppineena ja vänrikkinä talvisotaan Tarvasjoen komppanian JR14 joukkueenjohtajaksi. Hän haavoittui vaikeasti 7.12. 1939 heti ensimmäisissä kovissa taisteluissa, mutta palasi sotasaaralasta jo helmikuussa komppanian päälliköksi Honkaniemessä. Myös jatkosodassa hän toimi kapteenina komppanian päällikkönä JR49:ssä mm. Vuosalmen kovissa taisteluissa. Sodan jälkeen hän toimi tuomarina ja valittiin Hovioikeuteen jäseneksi.

Erkki Alkio oli talvisodan alkaessa juuri valmistunut vapaaehtoisena Kauhavalla hävittäjälentäjäksi ja toimi talvisodan ajan Le.R 2 suojalentueessa Säkylässä. Jatkosodan ajan hän taisteli hävittäjälentäjänä Häv.LL28 ja 24 Karjalan-, Aunuksen- ja Maaselänkannaksilla ja Kotkan rannikolla monissa ilmataisteluissa, sekä Lapin sodassa Kemistä käsin. Sodan jälkeen Erkki Alkio toimi ensin kouluttajana Kuorevedellä ja sitten 7 vuotta Karhumäen tehtaiden koelentäjänä. Oltuaan sen jälkeen ensin KarAirin lentäjänä, hän toimi vielä 20 vuotta Finnairin palveluksessa eläkeikään asti.

Arvo Nieminen (s. 1907 k. 1997) Vanhemmat Albert ja Vilhelmiina Nieminen. Kallela Kuukkala. Arvo oli ilmeisesti syntynyt jo Pikku-Euralla Vahaniityssä, ennen kuin isä Albert osti Kuukalan 1912. Käytyään kansanopiston ja avioituttuaan vuonna 1931 Martta

Heimannin kanssa, Arvo muutti Porvooseen. Täällä hän hankkimansa kuorma-auton kanssa aloitti kuljetustoiminnan, joka nopeasti laajentuessa vaati useampia autoja ja muuttui kuljetusliikkeeksi. Kuljettajiksi hän kutsui mm. serkkujaan Nurmen veljeksiä Liedonperästä. Sotaaika vaikeutti yritystä, osan kalustosta joutuessa armeijan toimintaan ja polttoainepulan ollessa koko ajan vaikeaa. Arvo itse joutui molempien sotien PionP. 22 rintamajoukkoihin, yleten taistelutapahtumien ja johtotehtävien vuoksi alikersantista vänrikiksi RUK:ta käymättä ja myöhemmin ylennettiin luutnantiksi.

Sodan jälkeen kuljetustoimintaan tuli suurempia tavarakuljetuksia pääkaupunkiseudulla ja erityisesti suuret halkovarojen hankinnat ja kuljetukset, kun koko maamme lämmitettiin ja liikenne kulki pääasiassa puulla. Myöhemmin omat sorakuopat, murskaamot ja erilaiset lajitelukoneet lisäsivät kuljetusliikkeen toimintaa, kun maata jälleenrakennettiin ja tieverkostoa uudistettiin. Menestyneenä liikemiehenä, yrittäjänä ja pitkäaikaisena valtakunnallisen autoliiton hallituksen jäsenenä Arvo Niemiselle presidentti myönsi 1973 talousneuvoksen arvonimen. Myös yhteisten asioiden hoidossa Arvo oli aina mukana, kuuluen mm. yli 30 vuotta Porvoon suomalaisen seurakunnan kirkkovaltuustoon.

Vilho Sipilä (s. 1911 k. 1977) Vanhemmat Juha ja Edla Sipilä Liedonperästä. Kun maidonjalostus muuttui meijeritoiminnaksi 1800-luvun loppupuolella, niin erityisesti Tarvasjoelta koulutautui paljon miehiä ja naisia alan ammattilaisiksi, ja heistä useat johtajiksi, isännöitsijöiksi. Näistä varhaisimpia olivat Sipilän pojat, ensin

Yrjö Sipilä (s. 1903 k. 1978), joka toimi isännöitsijänä ensin Jämijärvellä. Tultuaan valituksi isännöitsijäksi Forssaan, hän johdatti seudun maidontuottajat Forssan Osuusmeijeristä Lounais-Hämeen Osuusmeijeriin. Tämä meijeri ylsi sen parhaina vuosina sen

ajan isoksi yli 20 miljoonan maitolitran vastaanottavaksi meijeriksi. Eläkkeelle hän jäi vuonna 1968.

Nuorempi veli Vilho toimi pitkään Valion palveluksessa Riihimäen meijeri Oy:n isännöitsijänä, kunnes vuonna 1957 hänet valittiin Valion Äänekosken meijerin johtajaksi. Täällä hän uudisti koko Keski-Suomen meijeritoiminnan alueellaan. Maitomäärien ja lähettäjäkunnan nopeasti kasvaessa, hän kiinnitti erityisen huomion maidonlaatuun. Se oli tärkeää, että meijerillä aloitettu Emmental-juuston tuotanto sai ensiluokkaisen tuotteen maineen. Arvostus laadukkaiden juustojen valmistajana vaikutti varmaan myös siihen, että Valio siirsi ”Vilholle jo nuoruudesta tutun Aura-juuston valmistuksen vuonna 1968 Turusta Äänekoskelle.” Edellisessä Tarvas-lehdessä kerrottu Arvi Sipilä oli Yrjö ja Vilho Sipilän vanhempi veli.

Lauri Heitto (s.1920 k. 2017) Vanhemmat Oskari ja Hulda Heitto Jauholaista. Lauri oli sitä ikäluokkaa, joka talvisodan sytyttyä jätti lukion viimeisen luokan kesken ja pyrki vapaaehtoisena armeijaan. Alkukoulutuksen jälkeen hän tuli Tarvasjoen komppaniaan (JR14/1) vas-

ta viimeisiksi viikoiksi. Välirauhan ajan hän oli koulutuksessa ja jatkosodan uhatessa valmisti ja varusti saman komppanian sotaan lähden Kent-

tätuvalla. Sodan alkutaistelujen jälkeen hän sai RUK-koulutuksen ja jatkokouluttajan vaiheen jälkeen palasi komppaniaan joukkueenjohtajak-si. Erityisesti loppusodan ankarissa taisteluissa Maaselän kannaksella ja Ihantalassa hänen joh-tajan taitonsa muistetaan.

Palattuaan sodasta Lauri ryhtyi viljelemään kotitilaansa ja valittiin moniin luottamustoimiin.

Kunnanvaltuuston puheenjohtajana hän toimi 15 vuotta ja mm. säästöpankin hallituksen puheen-johtajana 27 vuotta. Maakunnallisesti tärkeisiin tehtäviin hän joutui, kun hänet valittiin MTK:n Varsinais-Suomen piirin johtokuntaan 1960 ja toimi sen varapuheenjohtajana 1967-1983. MTK johtokuntaan hänet valittiin vuonna 1970 ja sen varapuheenjohtajana hän toimi vuodet

1973-1983.

Työtoveristaan Heikki Haavisto sanoo muis-telmissaan: ”Rehti kokoomuslainen talonpoika Tarvasjoelta” ja historiassa mainitaan: ”Heit-to oli maltillinen, sivistynyt ja diplomaattinen mies.” ”Hänen taitavilla neuvottelutaidollaan ratkaistiin monta maatalouspoliittista kysy-mystä” Maakunnallisesti hänen tärkein työnsä

oli, että hän sai sitkeillä neuvotteluilla yli 30 pitäjien meijeriä yhtymään Osuuskunta Maito-Auraan ja näin luotiin kannattava maakunnan maidonjalostus. MTK:n puheenjohtajan kauden jälkeen Lauri Heitto toimi vielä MTK:n Säätiön hallintoneuvostossa ja vakuutusalan yrityksen hallinnossa. Kunnallisneuvoksen arvonimi Lau-ri Heitolle annettiin 1972.

INTOHIMONA MUSIIKKI

Henkilökuvassa kuoronjohtaja Satu Luukkonen

Heikki Merenkylä

Kuka?

Satu Luukkonen
Tarvasjoella asuva pianonsoitonopettaja, musiikkipedagogi, kuoronjohtaja

Satu on tullut tunnetuksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin menestyneiden kuorojen johtajana, näihin kuuluu mm. Turun Naislaulajat, Aino-Kuoro, Sekakuoro Kulkuset ja Turun Yliopiston Ylioppilaskunnan kuoro.

Luukkosen johtamat kuorot ovat tehneet taiteellisesti korkeatasoista ja tinkimätöntä työ-tä kuoromusiikin parissa. Näistä turkulaisen Aino-kuoron kanssa menestys on seurannut toistaan, esimerkkeinä Pärnun kansainvälisen kuorokilpailun voitto (Grand Prix-palkinto), Hämeenlinnan viihdekuorokilpailun ja Kotkan meripäivien voitot, Tampereen sävelessä kolme kultaleimaa ja pääpalkinto Grand Prix, joiden lisäksi henkilökohtainen kuoronjohtajan palkinto. Hänen johdollaan on tehty lukuisia levytyksiä, joista T.Y.Y:n kuoron levy ”Calme des Nuits” valittiin vuoden parhaaksi kotimaiseksi levyksi vuonna 1998.

Keyven kuoromusiikin puolella Satu on myös TV:stä tuttu: Suomen Paras Kuoro -ohjelmassa hänen johtamistaan saattoi seurata kahtena eri tuotantokautena.

Tällä hetkellä Satu johtaa Aino-kuoroa, Lauluylhtye Pavanea, Turun Poliisilaulajia ja Tarvas-joen Lauluveikkoja.

Modernia kuorosointia hän toteuttaa tuoreen ja kunnianhimoisen Sekalauluyhtye Efektin taiteellisena johtajana.

Satu Luukkonen muistelee, että hän saapui musiikin ja laulun maailmaan jo tullessaan nelivuotiaana Tarvasjoelle papan ja mamman hoiviin asumaan. Isovanhempien asutustila sijaitsi Liedonperän kylässä Savijoen laakson itäpuolella. Tila eli metsäkumpareen laidassa laajojen peltoaukeiden keskellä itsenäistä elä-mää. Isovanhemmillä oli takana raskas sota-aika ja evakkoon lähtemisen vuodet. Isoisä oli taistellut sekä talvi- että jatkosodassa. Saadulla asuntotilalla oli rakennettava kaikki rakennukset saunasta ja eläinsuojista alkaen, kasvatettava ja hoidettava karja ja saatava pellot tuottavaan kuntoon.

Vaikka isovanhemmat olivat jo sopeutuneet uuden kodin ympäristöön ja sen elämäntapaan, täytti ja ohjasi kodin elämää voimakkaasti kar-jalainen elämänmuoto, erityisesti avoimuus, tunteiden hienovarainen tai voimakas ilmaisu, lähimmäisen vaikeuksien ymmärtäminen ja aut-taminen sekä vieraanvaraisuus. Isovanhemmat

saattoivat tuntua henkisiltä arvoiltaan täysin eri-laisilta, mutta Sadun kokemus oli, että he myös täydensivät toisiaan kiinteästi.

Satu muistaa kuinka hän aina pyrki papan mukana ulkoaskareille, milloin pellolle, milloin lähimetsään tai pihapiirin kunnostukseen. Eri-koisesti häntä kiinnosti papan hyräily tai laulu.

Useimmiten ne olivat vanhoja kansanlauluja tai piirileikkilauluja, mutta ehkä joitain ”Pietarin rahdin” ajan viisuja, koska mamma torui pappaa sanoen: ”Mitä sie tuollasii renkutuksii lapselle laulat”. Parasta oli, kun pappa vihelsi. Sen rytmi ja sointi oli taituruutta. Tästäkin mamma torui ja sanoi, että vain sällit viheltävät ja kielsi Satua viheltämästä, koska siitä kasvaa patti kieleen.

Myös mamma lauloi, mutta enimmäkseen vir-siä ja hengellisiä lauluja. Useimmiten ne olivat hyvin hartaita tai melkein synkkiä, kuten ”Mä vaivainen oon mato matkamies maan” -tyyliin.

Mamma kävi usein kirkossa ja otti Sadun mu-kaan. Pappa sanoi lähtiessä Sadulle: ”Kirkos

pittää laulaa. Jos sie et laula, tulloo suntio ja vie siut sakastii arestii.” Ja Satu lauloi, ei niinkään käskien ja pelosta, vaan kun urut soivat ja kan-sa veisasi, intoutui hänkin raikuvaan lauluun. Sanoja hän ei vielä osannut lukea, mutta lauloi omin sanoin ihanasta kesästä ja laulavista lin-nuista. Kun urut jo vaikenivat ja laulu taukosi, jatkoi Satu vielä muutaman säkeen, havahtuen vasta ympärillä olevain katseisiin.

Siviä-mamma (s. Vaari) oli tietäjien ja kan-sanparantajien sukua. Parasta olikin Sadun mie-likuvitukselle, kun mamma kertoi vielä oman äitinsä tunteneen parannuskeinoja, loitsuja ja itkuvirsiä. Itse hän sanoi pitävänsä niitä paka-nallisina loruina ja kovasti hävenneensä, kun hänet häistään lähetettiin itkuvirsien saattele-mana uuteen kotiin miehelään. Mamman tarinat kantoivat niin kauas, että ennen Sadun johtaman Aino-kuoron osallistumista vuonna 2011 Tam-pereen Sävel -kilpailuun, Satu pyysi Sinikka Svärdiä kirjoittamaan koskettavan itkuvirren, jonka Merzi Rajala sävelsi. Syntyi kappale ”Ku-ka kuivaa kyneleen.” Kuoro voitti kilpailussa ensimmäisen palkinnon,

Satu palkittiin henkilökohtaisella kuoronjoh-tajapalkinnolla ja kuoro voitti kilpailun arvos-tetun pääpalkinnon, Grand Prixin.

Mamma oli äärimmäisen ahkera, eikä hän juuri koskaan ollut jouten. Joka tauolla puikot kutoivat ja neulat suihkivat, eikä hän kaihtanut raskaitakaan töitä. Työtä ja ahkeruutta hän neu-voi elämänohjeeksi ja valoi uskoa Satuun tote-amalla: ”A ku sie usot vaa, nii kaik männö.” Papallakin oli monia sanantapoja neuvoksi, ku-ten ”Mitä ihminen kaapii, sitä hää myös saapi.”

Musiikki elämäntehtäväksi

Satu sanoo, että jo kuusivuotiaana hänelle oli selvää, että hänen elämäntehtävänsä on mu-siikki.

Ensin hän rakastui viuluun. Kuullessaan kuinka taitava soittaja sai sen laulamaan ja loi sävelten värimaailman kirkkaisiin väreihin, se lumosi. Turun matkalla hän näki näyteikkunassa soittimen, joka hänen mielestään oli viulu. Satu pakotti mamman ostamaan sen, mutta se olikin leikkikitara, jota Satu sitten soitti sukkapuikolla kuin viulua. Koulussa lempiaineiksi tuli musiik-ki ja kuvaamataide. Kun Satu sai myöhemmin pianotunteja, hän alkoi haaveilla maailmankuu-lun pianotaiteilijan urasta.

Ratkaisevaa elämänuran valinnassa Sadulle oli, kun hän pääsi opiskelemaan Turun Kon-servatorioon. Ensimmäisellä musiikin historian tunnilla lehtori Martti Parkkari kysyi vain yh-den kysymyksen uusilta opiskelijoilta: ”Miksi halusitte opiskelemaan musiikkia?” Satu vas-tasi: ”Koska musiikin avulla pääsen sellaisiin paikkoihin ja maailmoihin, tunteisiin ja väreihin joihin en muuten koskaan pääsisi.” Satu jatkoi lisäksi: ”Musiikki on antanut minulle niin paljon hyvää, että haluaisin auttaa muitakin löytämään samoja hienoja tunteita.”

Pianonsoiton tiukkana opettajana konservato-riolla oli Marketta Valve. Lisäksi Satu opiskeli laulua ja kuoronjohtoa, taitoja, joilla oli suuri merkitys hänen myöhemmälle uralleen.

Satu aloitti työuransa lukion käynnin ohella jo 16-vuotiaana. Hän tunsi iloa voidessaan opettaa jo lapsesta alkaen yhä useammille rakkautta musiikkiin.

Tältä ajalta peräisin on myös Sadun ohjaama

Outolintu-musikaali ja Mörkö-ooppera.

Ensimmäiset lauluyhtyeensä hän kokosi piano-oppilaistaan. Näitä yhtyeitä olivat mm. Tarvasjoen Kyläsoittajat ja kilpailuissa menes-tynyt The Nightingales.

Valmistuttuaan Sadulle tarjoutui tilaisuus innostaa laajemmin lapsia ja nuoria musiikin pariin, hän alkoi opettaa Elisenvaaran koulussa ja lukiossa. Myöhemmin hän jatkoi opetusta mm. Koskella.

Sadulla on myös mukavia muistoja Tarvas-joen koululta. Siellä hänen musiikillinen kou-lutuksensa ja innostuksensa visuaaliseen ilmai-suun yhdistyivät luovalla tavalla.

Koulun musiikkiryhmä Kultasirkut kehittyi pian koko maakunnan huippukuoroksi, jota pyydettiin esiintymään moniin tilaisuuksiin. Se äänitti myös kolme cd-levyä musiikkiaan.

Kun kuntaliitoksen jälkeen Lieto katsoi kate-udesta, ettei millään erillisellä kunnan koulualu-eella saa olla musiikkipainotteista koulua ja vielä ylivoimaisesti lahjakasta ja menestyvää, lakkau-tettiin musiikkiryhmä Tarvasjoelta. Satu sanoo: ”Se oli todella kaikkien, erityisesti lasten suru.”

Kuorojen johtaminen sydämen asiaksi

Kuoronjohtaja Sadusta tuli sattumalta. Hän-tä pyydettiin Tarvasjoen Nuorisoseuran kuoron johtajaksi, josta hän aluksi loukkaantui, sillä hänestähän piti tulla kuuluisa pianisti. Silloin hän ei vielä aavistanut, miten kuoromusiikki veisi mennessään. Huhut innostuneesta ja innos-tavasta kuoronjohtajasta levisivät myös Lietoon, missä Viihdekuoro Veikkoset etsi uutta johtajaa. Siitä alkoi Sadun laajamittainen taiteellinen ura kuorojen parissa. Vuosien varrella näitä ovat olleet mm. Posti- ja Telelaitoksen kuoro, Turun Työväenyhdistyksen lapsikuoro, Turun Yliopis-ton ylioppilaskunnan kuoro, Turun Naislaulajat, Aino-kuoro, Sekakuoro Kulkuset, Tarvasjoen Lauluveikot, Turun Poliisilaulajat, Lauluylhtye Pavane ja uusimpana turkulainen Sekalaulu-yhtye Efekti.

Sadulle kuorojen kanssa työskentely on muo-dostunut läheisimmäksi taidemuodoksi, se on hänelle sopivin tapa ilmaista itseään taiteelli-sesti.

Kuoronjohdon opettajista Satuun on tehnyt suurimman vaikutuksen musiikin tohtori, kuo-ronjohdon emeritusprofessori Matti Hyökki.

Hän kannusti nuorta Satua tuomaan aina esille omaa taiteellista näkemystään ja uskomaan sen kantavuuteen: ”Usko itseesi, Satu!”

Sadun taiteellisen linjan mukaan kuoromusi-i-kissa on johtajan näkökulmasta erityisen tärkeää tasapainon ja sointivärien esilletuominen. Kuo-rossa jokainen laulaja on tärkeä, oman stem-man osaamisen lisäksi jokaisen laulajan tulee sovittaa äänensä osaksi soivaa kokonaisuutta. Kyseessä on Sadun mukaan hienovarainen ää-nenkäytön hallinta ja muiden laulajien kuuntelu, joka kehitty

yhteisten harjoitusten myötä. Sadulle paras hetki on se, kun kuoro pitkän harjoittelun jäl-keen soi esityksessä yhtenäisesti ja maalaa hy-vin miksautuvan, tasapainoisen sävelmaailman kuulijoiden eteen.

”Esityksen tulisi aina koskettaa kuulijaa” Satu toteaa lopuksi.

PAPIN PULINAT

Olen aikuisiällä alkanut harrastaa suunnistusta. Siis sitä lajia, jossa kartan ja kompassin kanssa metsässä etsitään sinne asetettuja rasteja. Tavoite on löytää rastit oikeassa järjestyksessä ja mahdollisimman nopeasti. Jos jaksaa ja pysyy juoksemaan koko reitin aika nopeasti, voi pärjätä melko hyvin, vaikka ”pummaisi”, eli menisi väärään suuntaan tai huti rastista. Tarkkaan oikeaan paikkaan päätyminen taas vaatii harkintaa, kartan käyttöä ja kokemattomalta täyttää pysähtymistä, jotta pystyy hahmottamaan, missä kartalla oikein onkaan. Pysähtyessä sykekin laskee ja pienenkin hetken jälkeen jaksaa taas kirmata seuraavan rastin suuntaan.

Tauon ja levon paikat ovat kartalle paikan-tumisen ja seuraavan askeleen suunnan katso-misen paikkoja. Joskus, kun vauhti kiihtyy ja tuntuu oikein sujuvan, lähtee liian innokkaasti eteenpäin ja käy kuin pastorille kuntorasteilla, että eksyy helpolle ja lyhyelle rastivälille, vaikka juuri kulki viivasuoraan pitkän ja vaikean.

Lepo on välttämätöntä. Kesän kynnyksellä on kovin tavallista kuulla sen tapaisia toivotuksia kuin ”Hyvää lomaa, olet sen totisesti ansainnut!”. Lepo ei ole jotakin, jota ansaitaan, vaan se on yhtä välttämätöntä ihmiselle kuin ravinto. Toki ruuankin suhteen meille on tuttu ajatus, jossa varsinkin kaikki herkullisempi ruoka ajatellaan palkkioksi, joka pitää ansaita. Syitä tällaiselle on varmasti monia, mutta haluaisin haastaa sitäkin. Minä syön suklaata, jotta jaksan juosta rastivälejä metsässä, ei toisinpäin.

Lepoa on monenlaista. Se, että kalenterissa lukee ”loma”, ei vielä takaa lepoa kenellekään. Työ voi myös monesti olla jonkinlaista lepoa jostakin muusta. Kaikki paikallaan oleminen ei ole lepoa, eikä kaikki tekeminen ole ei-lepoa. Fyysinen, paikallaan olemisen ja nukkumisen lepo on vain yksi levon muoto. Korvien väliä voi lepuuttaa joskus raskaallakin liikunnalla tai syventymällä intensiiviseen harrastukseen. Sosiaalista lepoa voi olla yksin olo tai karva-

Eeva Sisso

Sinikka-papin virkaan siunaaminen oli 22.1. Toinen siunattava on lastenohjaaja lida-Kaisa Juntunen.

kaverin rapsuttelu. Lepo on vastapäinen paikka asiasta, joka kuluttaa. Siksi hiljaisuus on myös levon paikka.

Meillä on hirvittävä paine jatkuvaan tekemiseen. On ylisukupolvinen selviytymisen trauma, pelot kynnettävä ja lehmät lypsettävä, vaikka ei jaksaisi. On someajan paine siihen, että kaikki tila on täytettävä somekelpoisella sisällöllä #LomalleLompsis. On terveyspuheeseen piilotettu

läskiviha, vaikka terveellisyys on valtavan paljon laajempi allas kuin täydellisten vartaloiden kuppi. Lepoa tarvitsemme kaikista näistä. Lomasuunnitelmaksi sopii paremmin kuin hyvin se, että ollaan yhdessä kotona, tuijotetaan ruutuja ja syödään jäätelöä.

On myös pyhää lepoa. Rukous voi olla pyhän levon paikka. Ajattelen, että levolta tuntuva rukous on erittäin tärkeää ihmisen ja Jumalan

väliselle suhteelle. Minulle rukous on paikka, jossa voi olla. Rukous on pysähtymistä tässä ja nyt, vaikka se tapahtuisi pyhiinvaelttaen tai laulaen. Rukous on sitä, että ottaa Jumalan mukaan katsomaan karttaa. Jeesus on kartalle piirretty reitti, Pyhä Henki toimii kompassina.

Sinikka Pietilä

MAISTUUKO RUOKA PAREMMALTA YHDESSÄ?

Usein kuulee sanottavan, ettei yksin asuva välttämättä viitsi laittaa monipuolista ruokaa vain itselleen. Ruuanlaiton vaivannäkö ainoastaan yhtä ihmistä varten tuntuu työläältä. Yksin syöminen on ehkä muuttunut vain ruumiin ravitsemiseksi, ja ruokahetki arkistakin arkisemmaksi päivän tapahtumaksi.

Ruokahetki voi olla päivän tauko ja lepohetki jokaiselle elämäntilanteesta huolimatta. Oli sitten työelämässä tai vapaalla, eläkkeellä tai lomalla, ruokahetki on paisti ravinnon tankkausta myös mielen virkistystä hyvän ruuan ja seuran vuoksi. Entä jos ruokaseuraa ei ole saatavilla?

Liedon seurakunnassa on monia mahdollisuuksia syödä yhdessä. Tarvasjoella on jo useamman vuoden kutsuttu yksinasuvia ruokailemaan ja yhteiseen jutteluhetkeen vanhustentalon kerhohuoneelle. Viime vuonna alkoi Yhteisessä pöydässä -ruokailuhetki seurakuntatalolla. Toiminta laajentuu syksyllä myös Liedon seurakuntatalolle, jossa Toimintatorstain yhteydessä on ollut vuosia mahdollisuus syödä yhdessä. Myös kirkkoissa vietetään kahvi- ja ruokahetkiä juhlien yhteydessä. Tästä on esimerkkinä muun muassa pääsiäisyön juhlallinen ateria. Voisiko kirkko arkenakin tarjota tavallista leipää, niin kuin se pyhänä tarjoaa taivaallista leipää?

Yhteisessä pöydässä -ruokailu Tarvasjoella on koonnut eri ikäisiä ja erilaisessa elämäntilanteissa olevia ihmisiä yhteen. Tunnelma on ollut

lämmin ja yhdessä on ollut hyvä jutella syömi-sen ohella. Ruokakin taitaa maistua paremmin yhdessä syöden. Vapaaehtoiset ovat pitäneet huolen ravitsevan, monipuolisen ja herkullisen

ruuan valmistamisesta. Ruokailut ovat ilmaisia, mikä helpottaa taloudellisissa haasteissa. Vapaaehtoisien ruokarahan voi jättää diakoniatyölle mahdollistamaan ruokailujen jatkumiseksi. Yk-

sin ei tarvitse syödä, yhteen voi kokoontua. Olet tervetullut yhteiseen pöytään!

Taru Sahla
Vastaava diakoniatyöntekijä

kuvat Sinikka Pietilä

LEIKKIMIELINEN TESTI

Milloin viimeksi kävit (Tarvasjoen) kirkossa?

- 1. Joulun tienoilla
- 2. Viime pyhänä
- 3. Sukujuhlassa
- 4. Piipahdin sisällä, kun kävin tässä kerran hautausmaalla

Eniten 1) vastauksia: Olet nostalgikko! Suosittelemme esimerkiksi juhannusaaton iltaa TarUn majalla, kansanlaulukirkkoa 11.6. tai 23.7. sekä omassa rauhassa kirkossa piipahtamista sen aukioloaikana.

Mitä seuraavista kuuntelet mieluiten?

- 1. Jouluradiota
- 2. Yleisradion aamu- ja iltahartauksia
- 3. Radio Nova
- 4. Linnun laulua

Eniten 2) vastauksia: Olet harras! Suosittelemme esimerkiksi Kertun tuvan hartautta, evankelisia kesäseuroja Leppämäessä, ehtool-liskirkkoja sekä omassa aikataulussa kirkossa hiljentymistä sen aukioloaikana.

Mitä seuraavista laulat mieluiten mukana?

- 1. Suvivirttä
- 2. Päivä vain ja hetki kerrallansa
- 3. Mestaripiirros
- 4. Viheltelen tai olen hiljaa

Eniten 3) vastauksia: Olet diginatiivi! Suosittelemme tutustumista seurakunta Tarvasjoella- Facebook- ja Youtube-kanaviin, Liedon seurakunta-Instagramiin sekä piipahtamista kirkossa kesällä sen aukioloaikana. Täggää meidät #SeurakuntaTarvasjoella.

Mikä seuraavista houkuttelee eniten?

- 1. Valokuva-albumin selaaminen
- 2. Raamatun lukeminen
- 3. Jokin sähköinen ruutu
- 4. Piirtäminen, neulominen tai haravointi

Eniten 4) vastauksia: Olet pyhiinvaeltaja! Suosittelemme tutustumaan pyhiinvaellusreitteihin ja pysähtymään Tarvasjoen kirkossa hiljentymässä omaan tahtiin.

Jumalanpalveluselämäkin vilkastui. Oli erilaisia ilta-kirkkoja ja perinteisiä messuja, ohjelmaa eri ikäisille. Kuvia perhekirkosta ja pyhiinvaelluskirkosta luontopolulla.

Kotona pidettävät kinkit olivat tauolla korona-aikana, nyt taas oli mahdollista kokoontua yhteen. Liedonperän kinkereillä Haavistossa mukana kirkkoherra Risto Leppänen, kanttorina Kaisa Kraft.

Kylvön siunaus pidettiin lauantaina 29.4. Tahilassa.

TERVETULOA!
KIRKKO ON
AUKI ARKISIN

1.-23.6. KLO 9-15
24.6.-11.8. KLO 9-18
<- WC huoltorakennuksessa

 LIEDON SEURAKUNTA
#SeurakuntaTarvasjoella

TARVASJOEN SEURAKUNNAN LÄHETYSTYÖN HISTORIAA

Osa 2: Lähetyspiirien ajasta koko seurakunnan lähetystyöhön

Edellisessä Tarvas-lehdessä kerrottiin seurakunnan lähetystyöstä SLEY:n ompeluseurojen ja Liedonperän lähetyspiirin toiminnan kautta. Niiden toiminta oli alkuaikoina täysin omaehtoista innokkaitten seurakuntalaisten johtamaa, joiden piirien kolehdit ja muut tulot tilitettiin suoraan SLEY:lle tai Suomen Lähetysseuraan. Seurakunnan itsenäistyttyä ja saatua oman kirkkoherran vuonna 1910, hän tuli mukaan ja johdamaan piirien toimintaa.

Lähetys- ja evankeliumijuhlia

Jo 1900-luvun alusta alkaen on seurakunnassa pidetty vuosittain lähetysjuhlia ja niissä on ollut mukana usein kotimaahan saapuneita lähetystyöntekijöitä. Erkki Isotalo kertoo (Tarvas 2/1984) lapsuuden muistoja ”ihanista lehtimajajuhlista” räätälimestari Valstenin pihalla Tuomistossa. Eräät taas muistavat ennen sotaa seurakunnan lähetysjuhlilla vierailleet rovastit Verner Niinivaaran tai K.V. Tammisen sekä sotien jälkeen lähes vuosittain vierailleen rovasti Toivo Rapelin. Myöhemmin viime vuosisadan puolella usein vierailivat lähetystilaisuuksissa Mikko Ihämäki, Seija ja Orlando Molina, Tauno Valtonen, Aatos Vesänmäki, Paavo Erelä tai Tuula Sääksi. Erityisesti on viime vuosiin asti saatu juhlapuhujaksi Reijo Arkkila ja hän on tuonut mukanaan juhlille Suomessa vierailleita eri lähetysmaiden kirkkojen johtajia.

Aikaisemmin Herrasmannin evankeliumi- ja lähetysjuhlien jo loputtua, juhlat siirtyivät rukoushuoneelle, nykyiselle seurakuntatalolle. Kuitenkin myös juhlia ja seuroja pidettiin kesäisin muualla pitäjässä. Muistan niitä ainakin olleen Kallelan Kuukkalassa, Seppälän Iso-Rekossa ja aivan Auran rajalla Järykselän Eskolassa. Kuin näiden kesäjuhlien perintönä on jo 90 vuotta kesäisin kokoonnuttu evankeliumi- ja lähetysjuhlisiin Horristen Leppämäessä.

Lähetystoimikunta ja nimikkolähetit

Piirien toiminnan hiipuesssa perustettiin seurakuntaan lähetystoimikunta Jouko Kyyrön tultua kirkkoherraksi. Toimikunnan utteran työn tuloksena tulivat joulumyyjäiset, joita on pidetty vuodesta 1970 lähtien Tarvas-Hovissa tai seurakuntatalolla muiden yhdistysten kanssa. Aikoinaan niiden vetonumero oli Kosti Hemmilän hankkiman kinkun arpajaiset. Seurakunnan lähetyskannatuksen kartuttamiseksi alettiin vuoden 1981 piispantarkastuksen lähetyslounaasta lähtien järjestämään niitä vuosittain. Kauneimmat joululaulut ovat koonneet kirkon täyteen väkeä jo vuodesta 1974 alkaen ja niiden suosio on pysynyt suurena vuodesta vuoteen.

Vuonna 1982 seurakunta otti ensimmäisen nimikkolähetin Raija Leinon, joka oli lähetystyössä Keniassa. Hän oli vuoteen 1987, jolloin nimikkolähetiksi tulivat Leena ja Ilkka Mäkinen. He tekivät työtä opettajina Japanissa vuoteen 1990. Seuraaviksi nimikkolähetiksi tulivat Rauni ja Juhani Routasalo vuonna 1991. Heidän lähetysmaansa oli Kamerun. Seurakunta otti vuonna 1992 nimikkokohteeksi myös Namibiassa toimivan Nkurenkurun oppikoulun ja myös sen seudun maatalouden kehitystä tuettiin.

Jo Neuvostoliiton aikana oli Jouko Kyyrön ohjaamalla seurakuntamatkalla Pietariin tutustuttu Toksovan seurakuntaan. Heti Neuvostoliiton hajottua ja muututtua Venäjäksi Tarvasjoki otti Toksovan vuonna 1992 ystävyysseurakunnaksi ja sen kirkkoherra Esko Haapalaisen nimikkolähetiksi vuonna 1999. Samoin Viron vapauduttua saimme ystävyyskunnaksi ja seurakunnaksi Novan. Sen seurakunnan silloinen diakoni Arvo Orav vieraili Tarvasjoella ja myöhemmin kirkkoherra Leevi Reinaru. Sekä Toksovaan että Novaan aloitettiin mittava avustustoiminta, joihin Martti Heikkilän johdolla mm. Yrjö Tapani, Hannu Hirvensalo tai Anneli Penttilä veivät paljon avustustavaraa.

Vuonna 1995 SLS:n lähetiksi lähti oman seurakunnan diakoni Anna-Kaisa Nurminen perheineen Ranskan Marseillen pakolaisten parissa tehtävään työhön. Heidän palattuaan kotimaahan vuonna 1999 katkesi nimikkolähetien perinne hetkeksi ja seurakunta otti lähetyskohteeksi kummiluokan Nepalista. Tätä 45 tytön opetusluokkaa tuettiin 300 mk kuukaudessa. Julistava lähetystyö oli Nepalissa kielletty, mutta opetuksessa sai kertoa kristinuskon perusteet ja näin moni tuli tuntemaan ennestään tuntemattoman uskonnon. Nimikkolähetteinä jatkoivat Hanna-Leena ja Mika Piittala.

Vuosina 2013-2018 seurakunta tuki kuurojen lähetystyötä Tansaniassa avustamalla Lusia Mingan koulunkäyntiä ammatin oppimiseen asti. Samoin otettiin kummipojaksi kuulonsa menettänyt Fadvili Tansaniasta ja tuettiin toista kuuroa poikaa Abrahamia Eritreassa. Ennen seurakunnan liittymistä Lietoon nimikkolähetinä olivat Liisa ja Antti Saarenketo Etelä-Sudanissa. He toimivat tässä monet sisällissodat kokeneessa, vuonna 2011 itsenäistyneessä Keski-Afrikan maassa, jossa rauhattomuudet ovat vielä tänä vuonnakin ajoittain estäneet lähetystyön tekemisen tai häirinneet sen kirkon toimintaa. Saarenkedot ovat useasti vierailleet Tarvasjoella.

Lähetysmaiden kirkkojen edustajat ovat useasti käyneet Suomessa ja myös Tarvasjoella. Heistä muistetaan vuosikymmenien aikana Tarvasjoella vierailleen ainakin Japanin kirkon pääsihteeri Isamu Aota ja Matsuoka Shunichiro, Australian luterilaisen kirkon lähetysjohtaja Ron Gerharby ja Les Grope Papua Gineasta, Etelä-Korean kirkon johtaja Won Sangji, Kongon piispa Ndaye Mbwanya, Kamerunin kirkon johtaja Sonysare Pierre, Kenian luterilaisen kirkon piispat Walter Obare ja Joseph Ochola, Etiopian kirkon pääsihteeri Ato Ondale ja Dawit Tufa sekä Etelä-Sudanin piispa Noah Wilson Rule ja Nicholas Louis Kumba.

Tarvasjoen seurakuntalaisille on aina ollut

Eeva Sisso

Vappukahvilan munkkitalkoot lähetystyön hyväksi.

tärkeää ja rakasta lähetystyö. Siitä kertoo se, että lähetyskannatuksessa olemme aina olleet rovastikunnan kärjessä ja sen lisäksi Yhteisvas-tuu-keräyksessä jopa valtakunnan kärjen tasoa. Esimerkiksi vuonna 2012 keräyksen tuotto oli Tarvasjoella 7000 euroa. Nyt, kun emme enää ole itsenäinen seurakunta, teemme lähetystyötä omana kirkkoalueena osana Liedon seurakuntaa ja sen lähetystyö ja nimikkolähetit ovat meidänkin lähetystyön kohteitamme. Tänä vuonna sota Ukrainassa ja sen pakolaiset ovat olleet apumme tärkein kohde. Tärkeää on, että emme kuitenkaan unohda myöskään tukea taloudellisesti niitä meille rakkaita lähetystyö kohteita, joita olemme jo vuosikymmeniä halunneet tukea.

Kalervo Mäkinen

ISÄNI SULO ARVID LENTOSSEN TALVISOTA

Saatuani Tarvasjoen sotaveteraanikirjan On isät täällä taistelleet huomasin, että isäni talvisodasta oli vain kuva ja tiedot matrikelissa, mutta ei hänen taistelutilanteistaan ja haavoittumisestaan. Tietojen puute oli kirjoittajilla täysin

ymmärrettävää, sillä hän oli taistellut täysin Tarvasjoen komppaniasta erillään JR 62 riveissä, eikä hän ollut kertonut omista sotakokemuksistaan muille.

Nyt Ukraina kohdistuva hyökkäys tuo mieleen talvisotamme, jolloin jouduimme puolustautumaan samaa hyökkääjää ja vielä suurempaa ylivoimaa vastaan. Lapsuudessani sotainvalidi oli kovin moni mies. Työtä he kuitenkin kovin tekivät, vaikka jokin jäsen puuttuikin. Isänikin oli 45 % invalidi haavoituttuaan Talissa 6.3.1940. Hän ei sotakokemuksistaan ollut meille lapsilleenkaan puhunut, mutta vasta hänen viimeisinä elinkuukausinaan havahduin kyselemään rintama-ajostaan. Ajattelen, että hänen johduksesta ja neuvokkuudesta johtuen lienen minäkin olemassa. Sen verran tiukkoja paikkoja taisteluissa oli ollut.

Isäni kertoi näin:

”Olimme tykistötulessa ja makasin ison kiven suojassa. Lähelle osui kranaatti räjäyttäen ison kuopan. Maalitaulujen osumien reikiä paikatesa oli havainto, ettei luoti samasta reiästä toiste mene. Syöksyin pommin tekemään monttuun. Keskituksen loputtua nousin pohjalta ylös enkä enää nähnyt kiveä, jonka vieressä olin ollut.

Kun peräännymme Summasta, ei poteroita enää juuri ollut. Makasin lumikuopassa ja lähellä olleen kaatuneen puunrungon takaa ryssä heitti käsikranaatin. Se putosi lähelle lumeen. Nousta ei voinut. Ne olivat elämäni pisimmät sekunnit, kun litteänä odotin räjähdystä. Sirpa-

leet eivät nyt osuneet, oli sitä tuuria. Silmiini oli jäänyt kohta, mistä käsi oli heilahtanut kranaatin puun takaa. Siihen kohtaan, rungon ja maan väliin nyt heti tähtäsin. Jopa ryssä lopetti heittelemisen.

Komppaniamme oli juuri siirtyneet Taliin, jossa ryhmämme pääsi yöpymään erääseen taloon. Yöllä juuri tuohon taloon osui ammus. Se räjähti seinässä ja tappoi ulkona olleen vartijan. Samassa koko talo syttyi tuleen. Vain minä pääsin seinään syntyneestä kranaatin tekemästä aukosta ulos. Muita koko ryhmästä ei pelastunut. Sotimiseni loppui siihen, sillä oikea käsi oli saanut osansa. Runsaan viikon päästä tuli välirauha, mutta minä makasin sotasairaalassa.”

Kerran aikaisemmin isä kertoi leikkisästi tarinan, että hän jo 15- vuotiaana poikasena oli ollut sodassa metsäkaartissa. Se oli ollut silloin, kun kapinan aikaan punaiset keräsivät taloista aseita ja hevosia. Hänen isänsä teki niihin aikoihin hevoskauppaa ja hänellä sattui olemaan viisi hevosta. Huhun kertoessa, että punaiset ovat pian tulossa, niin poika laitettiin metsään hevosten kanssa. Niinpä talli oli tyhjä hankintamiesten käydessä. Pari viikkoa se vaati häneltä metsäkaartia.

Eipä ole vastaavia kokemuksia itsellä. Stressiä on ollut, mutta kuolemanvaara toisten taholta ei meidän aikana ole tarvinnut tuntea. Suomen sotilaat alivoimalla, heikolla varustuksella, aseiden ja ammusten puutteessa tekivät mahdolltomasta mahdollisen, lujan tahdon, periksiantamatto-

muuden ja sitkeyden ansiosta.

Nuorempia olen kehottanut käymään sankarihautoilla ja kumartamaan syvään. Siellä lepää sankareita, nuoria miehiä, joilta jäi elämä elämättä puolustaessaan isänmaata ja säilyttäessään vapautemme.

Risto Lentonen

Paljasjalkainen tarvasjokilainen Virolanmäeltä

SUKUNSA JUURIEN ETSIJÖITÄ

Vuonna 1993 otti Tarvasjoen seurakunnan kirkkoherraan Jouko Kyyröön yhteyttä hammaslääkäri Birgitta Arpi-Spross Tukholman Solnasta. Hän oli kiinnostunut harvinaisesta sukunimestään Arpi ja sukunsa historiasta. Suvussa oli säilynyt tieto suvun varhaisimmasta esi-isästä Niilo Niilonpojasta eli ruotsalaisittain Nils Nilssonista. Hänestä tiedettiin, että hän oli muuttanut perheensä kanssa Suomesta Ruotsiin v. 1708. Hänestä tuli ensin puutarhuri ja sittemmin jopa kruununnimismies Bredin pitäjään, jossa hän kuoli ja myös haudattiin v.1782. Tiedettiin että hän oli ottanut sukunimekseen Arpi syntymäkotinsa Arpilan mukaan. Hänen sukunsa on elänyt Ruotsissa tähän päivään saakka. Kolmannessa polvessa tuli sukuun mm. pappi, Börstilin kirkkoherra Jakob Emmanuel Arpi.

Asiaa tutkittaessa saatiin Suomesta Kotimaisten kielten tutkimuslaitokselta tieto, että yksi Arpilaniminen tila sijaitsi Tarvasjoella. Syntymäkodin paikan selvittyä voitiin myös ymmärtää se tarina, joka suvussa oli säilynyt pakoon lähdön syistä kotiseudulta Turun kautta aina Ruotsiin asti.

Suvun viidennessä polvessa oli muistiin kirjoitettu isovanhemmilta kuultu tarina, joka kertoi näin: Suomessa elettiin 1700-luvun alussa pelon vallassa. Suuri Pohjansota oli syttynyt ja Ruotsin Kaarle XII kävi sotaa Venäjää vastaan ensin voittoisesti Viron Narvassa. Sotaonni oli kuitenkin kääntynyt ja tuho kohtasi Ruotsin armeijan Ukrainan Pultavassa. Tsaari Pietari Suuri oli rakennuttanut Pietarin kaupungin juuri silloin valmiiksi Nevajoen suulle. Nähdessään nyt Ruotsi-Suomen tappiot ja puolustuksen heikkouden, hän ryhtyi laajentamaan uuden kaupunkinsa turvallisuutta hyökäten Suomeen päin. Näin vähitellen alkoi Isoviha.

Huhut venäläissotilaiden ryhmien liikkumisesta Turun suuntaan kulkevat myös Tarvasjoelle. Niinpä eräänä iltana pimeän turvin hiiviskeli venäläisiä sotilaita Tyllilän kylään kuuluvan Arpilan tilan rakennusten ympärillä. Kylän muu väki oli jo aikaisemmin paennut metsään vihollisia pakoon, mutta Arpilan isäntä oli itsepäinen ja pysytteli kotona. Kun jo venäläiset olivat talon porttikäytävässä tulossa sisään, viimeiset asukkaat pakenivat ikkunasta pimeän turvin pellolle ja sitä kautta

mäelle ja sen takaiseen metsään. Kyseessä lienee ollut Rajavuori ja sen takana metsät.

Tarina kertoo, että Arpilassa oli isännän ja emännän lisäksi viisi lasta, joista nuorin oli silloin vain kolmevuotias. Kun häntä ei jaksettu kaikessa pakokiireessä kantaa joen toiselle puolen, hänet piilotettiin turkisvälyihin käärittynä olkikupoon. Ajateltiin, että seuraavana päivänä tilanteen rauhoituttua hänet haetaan tästä piilosta muiden luo. Näin tapahtuikin. Pikku Niilo nukkui olkikasassa piilossa ja turvassa. Tästä uhkaavasta tapauksesta pahasti pelästyneenä Arpilan väki tunsu pelkoa ja lähti pian pakomatkalle, ensin Tarvasjoelta Turkuun ja sieltä meren yli Ruotsiin.

Arpilan tila jäi nyt yli kahdeksi vuosisadaksi asumattomaksi. Vasta viime sodan jälkeen Kuolemajärveltä siirtolaisena tullut Potinkaran perhe rakensi talon Arpilan maalle. Sittemmin tilan osti metsäteknikko Eino Saari ja nykyisin sen omistaa Arto ja Tuula Kujanpää.

Suvun kotitalan ja esi-isän syntymäpaikan selvittyä saapui Birgitta Arpi-Spross miehensä kanssa Tukholman Solnasta marraskuussa 1993 katsomaan esi-isiensä maata ja Arpilaa. Tästä vierailusta, kuten koko tämän sukutarinan on Jouko Kyyrö kertonut Tarvas-lehden numerossa 2/1993. Tällä matkalla vieraat tutustuivat laajemminkin seutuun ja erikoisesti kirkkoon. Se on kuitenkin eri kirkko, kuin se, jossa esi-isät olivat käyneet. Nykyinen kirkko rakennettiin 70 vuotta suvun pakenemisen jälkeen. Vieraat ottivat mukaansa Arpilan pellolta multaa mukaansa Ruotsiin ja heidän toivomuksesta kirkkoherra Kyyrö syytti aina jouluna kirkkoon kynttilän heidän esivanhempiansa muistolle. Birgitta Arpi-Spross, joka on jo kuollut, tuli vielä uudelleen vierailulle veljensä kanssa 1995 ja vuonna 2000 ja piti yhteyttä tänne kirjeitse. Myös vuonna 2017 suvun edustajia kävi täällä.

Mielenkiinto Arpi-suvun juuriin on säilynyt jo kymmenenteen polveen asti

Tanskassa Gentofte:ssä jo 40 vuotta elänyt ja sairaalan lääkärinä toiminut Magnus Arpi otti yhteyttä viime maaliskuussa Liedon seurakuntaan ja kysyi voisiko ryhmä Arpi-suvun jäseniä tulla

vierailulle Tarvasjoelle ja käydä suvun synnyinseudulla. Hän halusi tätinsä Birgitta Arpi-Sprossin tutkimusten ja vierailujen innostamana tuoda useampiakin suvun jäseniä näkemään sen paikan, josta kantaperhe oli paennut Ruotsiin ja jäänyt sinne Suomeen enää palaamatta.

Vierailupäiväksi sovittiin helluntain jälkeinen maanantai 29.5. Näin myös tämä matka toteutui ja tuona aamuna saapui 14 hengen ryhmä laivala Naantaliin jatkaen Auran kautta Tarvasjoelle. Ensimmäisenä kohteena oli Tarvasjoen kirkko ja kirkkomaa. Nykyisellä paikalla ollut edellinen kirkko oli ollut heidän esivanhempien kotikirkko ja tähän kirkkomaahan he olivat edesmenneet vainajansa haudanneet. Erityisesti heitä kiinnosti ne kirkossamme olevat esineet ja maalaukset, jotka ovat säilyneet edellisistä kirkoista nykypäivään sekä hautausmaalla sankarihaudat.

Kirkosta matka jatkui Hämeen Härkätietä Särkeläntielle Arpilaan, jossa vieraita odottivat Tuula ja Arto Kujanpään tarjoamat herkulliset voileivät ja raparperiipiirakat kahvipöydässä. Keskustellen vieraille esiteltiin tilaa nykyisin ympäröivät maisemat ja yritettiin historian tietojen valossa yhdistää seutu siihen aikaan, josta suvussa säilynyt tarina pakoon lähdöstä kertoo. Erityisesti kiinnitti huomiota ainoa maisemassa näkyvä avokallio Rajavuori, jolle ja jonka takaiseen metsään tarinassa

pakoon lähtenyt perhe oli mennyt piiloon.

Keskustelussa nousi esille myös pakoon lähteneen perheen ammatti. He olivat olleet puutarhureita ja tuota ammattia he harjoittivat myös Ruotsissa. Koska kyseinen ammatti oli tuohon aikaan erittäin harvinainen muualla kuin herraskartanoissa, arvelimme voisiko se liittyä Juvan kartanoon.

Siellä tiedetään Pietari Brahen aikana olleen laajan puutarhan ja sitä hoitavan puutarhurin. Brahen ajasta oli kuitenkin jo kulunut tuolloin 30 vuotta, mutta ehkä sotilasvirkatalon haltiakkin saattoi jatkaa kartanossa puutarhanhoitoa.

Arpilan nykyelämään tutustumisen jälkeen päätimme nousta yhdessä vielä Rajavuorelle. Sen laelle tehdyn raskaan nousun jälkeen vieraille aukeni ihastuttavan rikas maisema. Allamme virtaava Paimionjoki ja sen rantoja seuraava Suomen vanhin tie Hämeen Härkätie sekä laajalle jatkuvat juuri vihreälle oraalle tulleet pellot kertoivat vieraille, kuinka historialliselta paikalta heidän sukunsa oli tarvinnut paeta maailmalle.

Rajavuorelta tultuamme vieraiden kotimatka alkoi Liedon kirkkoon tutustumisen kautta Ruotsiin.

Oppaina toimineet Marjo Tuomaranta, Riitta Aaltonen ja Kalervo Mäkinen

KOTISEUTUA RAKENTAMASSA HARRI HIRSINUMMI JATKAA MUISTELMIA

Pernon telakan jälkeen saimme Prokon Turun toimistoon mielenkiintoisen toimeksiannon. Posti- ja Lennätinhallituksen rakennuttajatoimisto tilasi, kolmen teletalon suunnittelun ja rakennuttamisen Sottunga, Korppooseen ja Nauvoon. Ulkomaan puhelinliikenne kulki saariston kautta Tukholmaan. Analogisen puhelinliikenteen signaalit piti vahvistaa määrävälein. Tarvittiin uudet teletalot, joissa keskustekniikka vaati kostutetun ilmastoinnin sekä varavoimalaitoksen. Korppoo oli myös rakennuspaikan suhteen arkkitehtonisesti erittäin vaativa. Hoidin rakennuttamisen ja valvonnan, ARK suunnittelun yhdessä ark Jarkko Kosken kanssa. Rakennusvaiheessa Sottungaan lennettiin pienkoneella Naantalista, huonolla säällä vuorokoneella Maarianhaminaan ja puhelinpiirin yhteysaluksella Sottunga. Keskustekniikan murros digitaliteknikkaan tapahtui samanaikaisesti. Sottunga toteutui analogitekniikalla, mutta Korppooseen tuli Suomen ensimmäinen digitaali-keskus. Kännykät tulivat sitten muutaman vuoden viiveellä.

Teletalojen jälkeen saimme Lausteen Perhekuntoutuskeskuksen suunnittelun ja rakennuttamisen Lausteelle. Sosiaalipoliittikka ja sen myötä lastensuojelu uudistettiin maassamme 70-luvulla. Lausteen Suojelukasvatuslaitoksen toiminta oli ”vanhentunut” ja rakennukset teknisesti loppu. Uusi keskus ja asuntolat suunniteltiin uudistettujen säännösten pohjalta, nimi vaihtui Lausteen Perhekuntoutuskeskukseksi. Hanke- ja esisuun-

nittelu sekä rakennuttaminen olivat vastuullani, ARK-suunnittelu yhdessä Jarkko Kosken kanssa. Suunnitelmien hyväksyttäminen tapahtui silloisessa Rakennushallituksessa, pääosa rahoituksesta tuli valtiolta, sosiaalihallituksen momentilta.

Päivätyössäni Lausteen lisäksi oli useita muitakin kohteita mm.: sosiaalipuolella kehitysvammaisten tukikodin rakennuttaminen Laukaaseen ja Pelastakaa Lapset ry:n Suvilinnan lastenkoti Hirvensaloon, uudentyyppisen vanhusten palvelukeskuksen rakennuttaminen Rymättylän kunnalle (ARK Jarkko Koski). Alvar Aallon Paimion parantolan sairaalamuutostöiden valvonnassa toimin Timo Saarin sijaisena. Hyvin erilainen oli Kiuruveden dieselvoimalan ark- ja yleissuunnittelu Savon Voimalle.

Uusi omakotitalo, perhe kasvaa ja oma insinööritoimisto

Vauhtia oli myös perhe-elämän puolella. Aloimme suunnitella omakotitalon rakentamista -74 valmistumiseni jälkeen, tosin vaimo alkuun ei ollut yhtä innostunut Tarvasjoelle muutosta. Rakennustontin olin ostanut kunnalta isänsän Jalmarin, Helsingissä asuneelta siskolta, Huldadiltä, 60-luvun lopulla yllättäen saamallani pienellä sivuperinnöllä. Se riitti juuri ja juuri 5 000 m2 tontin ostoon ja leimaveromerkkeihin. Tontti sijaitsi kotini vieressä, Jenny Salmisen kunnalle lahjoittaman Pietilän maalla, jolla oli sijainnut iso-isänsän August Hirs(i)nummen (aik. Henriksson)

vanha torppa (maininta Tarvasjoen hist.). Maista oli tehty Pietilän kanssa 20-luvulla maanvaihto. Rakentaminen alkoi -75 keväällä. Hietalan Veikon pohjankaivu toi esiin vanhan torpan tiiliä. Olimme palanneet juurilleni. Riikka, vanhempi tyttärempä syntyi heinäkuussa -75, kun rakentaminen oli runkovaiheessa. Jouluksi -75 muutettiin ”höylänlastuille”, talossa oli yksi huone valmiina ja keittiö auttavassa toimintakunnossa. Toinen tyttärempä Reeta syntyi -78 heinäkuussa. Talo oli silloin saatu jo hieman pidemmälle.

Jälkikäteen katsottuna vuodet olivat työntäyteisiä, nykyinen ruuhkavuosi-termi ei oikein riitä mittariksi. Sivutoimenani tekemät suunnittelutoimeksiannot lisääntyivät 70-luvun lopulla. Vuonna 1983 huhtikuussa perustin oman insinööritoimiston nimelläni. Loppusysäyksen antoi Sintosen Veljesten omistaman Solupakin kennolevytehtaan suunnittelu ja rakentaminen Laukaaseen. Vaimoni oli aloittanut parisen vuotta aikaisemmin oman toimiston, joten meistä oli tullut pienyrittäjiä. Hänen yrityksensä täytti 2021 40 vuotta ja työllistää n. 20 henkilöä. Nuorempi tyttärempä Reeta johtaa sitä nykyisin. Puolison ja perheen tuki on ollut vahvaa puolin ja toisin. Firmani täytti 40 vuotta tämän vuoden huhtikuussa. Henkilövahvuutta oli parhaimmillaan 6 vakituista.

Luottamustoimissa olin mukana 80-luvulla yhden kauden Tarvasjoen kunnanvaltuustossa, rakennuslautakunnassa muutaman kauden, joista pari puheenjohtajana. Härkätien terveyskes-

kuksessa olin Liittovaltuustossa ja hallituksessa kauden. TYKSin rakennuslautakunnan Itäisten kuntien edustajana toimin pari vuotta, sen lopettamiseen, 90-luvun lamaan asti. Lautakunnan käsittelyssä oli yhdessä kokouksessa suunnitelma TYKS’in haltuun juuri tulleen Kupittaan Saven alueen liikennejärjestelyistä, perustuen hankalaan tunneliyhteyteen ja nonstop siirtobussiin. Tuntuu ”kissan hännän nostolta”, sillä ehdotin, että rakennetaan siltayhteys moottoritien päälle kansirakenteena kuten ”isossa maailmassa”. Turun edustaja Pertti Väänänen lähti niiltä sijoiltaan kaavoittajan puheille. Alue on nyt rakennettu ja hyödynnetty moottoritien päälle rakentaen.

Suomessa koettiin 90-luvun alussa syvä talouslama. Se koetteli erityisesti rakennusala, suuria rakennusliikkeitä ja suunnittelutoimistoja kaatui. Pärjäsimme kuitenkin tuon ajan, koska meillä oli paljon erilaisten kohteiden suunnittelukokemusta. Toinen tukijalka oli uusi suunnittelun apuväline digitalisaatio. Olimme -85 lähtien käyttäneet PC-tietokoneita suunnittelun apuvälineinä ja olimme näin mukana kehitystyössä. Jyrki Laine toimi myös CAD suunnittelun tuntiopettajana iltakursseilla 90-luvulta aina 2000-luvun alkuvuosiin asti. Henkilökohtaisesti -93 ja -94 olivat rankkoja vuosia Sairastuin vakavasti, mutta onneksi lääketieteen kehityksen, elämä on jatkunut kuin terveenä.

Kotikuntaani sattui toimistomme pahin suunnitteluvirhe -94, vesitörmän rakenteet eivät täydessä *Jatkuu seuraavalle sivulle...*

... jatkuu edelliseltä sivulta.

kuormituksessa pysyneet vesitiiviinä. Tarvittiin tohtoritasoinen tarkastaja, prof. ja tekniikan tohtori Matti Ollila, ennen kuin virhe löytyi. Tornin vesialtaan laatta toimi eri tavalla kuin laskelmat näyttivät, oletus kuormien siirtymisestä oli väärin. Toimistollamme oli vastuuvakuutus, mutta se ei korvannut kuin osan korjauskustannuksia. Henkinen paine oli kova ja äitini kuolema samoihin aikoihin, juhannuksen alla lisäsi kuormaa. Onneksi samaan aikaan rakennettava kunnan vanhusten palvelukeskus valmistui ongelmitta. Perheen ja vaimon tuki auttoivat selviämisessä.

Käytännön arkkitehtuuri on sanellut suunnittelutöitteni linjaa. Kansanrakentajat ja perinne-arkkitehtuuri ovat lähempänä, kuin nykyisin niin muodissa oleva WOW arkkitehtuuri. Tilasuunnittelu on ollut myös vahvaa osaamisalueuttani. 90-luvun lopulla rakennuslainsäädäntö muuttui periaatteellisesti kokonaan, kaikki vastuu siirtyi rakentamiseen ryhtyvälle. Yhteiskunta ja rakennustarkastusviranomainen ei vastannut enää mistään. Valvoi vain, että suunnitelmat ja niiden laatijat täyttivät määräykset. Tuli myös uusi vastuunkantaja suunnittelun pääsuunnittelija, joka vastasi henkilökohtaisesti suunnitelmien laadusta ja yhteensopivuudesta rakennushankkeissa. Rakennus ja maankäyttölakiin tuli myös. suunnittelijoiden pätevyysvaatimukset. Sen tiimoilta suoritin 2000 luvun alussa rakennussuunnittelijan arkkitehti lisäkoulutuksen, jonka oli järjestänyt Tampereen Teknillinen korkeakoulu sekä Turun teknillinen Ammattikorkeakoulu. Näyttötyön tein Erik Bryggmanin Turun kohteista. RAPS on vanhemman rakennuttajan pätevyys, joka on edelleen voimassa 2026 asti.

Suunnittelu- ja rakennuttamiskohteita

Seuraavassa jää suuri osa kohteista ja niihin liittyvistä henkilöistä valitettavasti mainitsematta. Samoin kotiseudun ja Tarvasjoen rakentajista, rakennusteollisuuden tekijöistä ja yhteistyökumppaneista. Kaikkiaan kohteita toimistolla on ollut karkeasti n. 1 500 (data-arkistossa hakemistoja). Kohteiden koko on vaihdellut tietenkin suuresti. Tunnen suurta kiitollisuutta ja nöyryyttä, kun on saanut vuosien varrella olla etuoikeutettuna mukana näissä hankkeissa kuin aitiopaikalla. Kaikki hankkeet pienistä korjauskohteista teollisuushankkeisiin ovat olleet tärkeitä ja mielenkiintoisia.

Valmistumisen jälkeen tein pientalojen (omakotitalot ja vapaa-ajan mökit) rakennus- ja rakennesuunnittelutoimeksiantoja yksityisperheille ja maataloilille kotipaikkakunnalle, myöhemmin Turkuun ja ympäryskuntiin. Pien- sekä rivi- ja paritaloja on ollut kaikkiaan n. puolisen sataa. Turun asuntomessujen kaksi messutaloa suunnittelin Seppälän tiilelle 1988.

Seurakunnallisista rakennuksista ensimmäisiä oli Karinaisten seurakuntatalon laajennuksen, rakennus- ja rakennesuunnittelu sekä rakennuttaminen -77-78. Karinaisten seurakunnalle tein useampia töitä: kirkon maalaus, kirkon uusi huoltorakennus, hautausmaan kiviaidan korjaus.

Kotiseurakunnalle on ollut myös useita töitä: seurakuntatalon korjaus ja uudisosa (-78-79), kirkonhuoltorakennus vainajien säilytystiloine, kirkon alttari järjestely, sakastin korjaus, yläpohjan paloturvallisuuden parantaminen, kirkon kiviaidan

ja portin korjaus, pappilan arkisto ja sakastin korjaus. Kotiseurakunnan vanhan srk-talon korjaus ja laajennus on ollut itselleni tärkeä työ, arvokas jugendrakennus muutettiin seurakuntatoimintaa vastaavaksi. Rakennus on alun perin rakennettu rukoushuoneeksi. Talossa sijaitsi myös Tarvasjoen säästöpankin konttori ja pankinjohtajan asunto. Pentti Kujanpää oli seurakunnan taloudenhoitajana ja rovasti Jouko Kyyrö kirkkoherrana. Heidän ja seurakunnan luottamusmiesten kanssa hoidettiin useita hankkeita runsaan kymmenen vuoden aikana. Seurakunnallisten töiden osatehtävänä oli myös asiointi Kirkkohallituksessa ja suunnitelmien hyväksyttäminen.

Oman toimiston alkuvaiheen ”huipentuma” oli Marttilan seurakunnan uusi seurakuntatalo (-84-86). Se käsitti hanke- ja esisuunnittelun, rakennus- eli ARK- ja sisustussuunnittelun, rakennuttamisen sekä rakentamisen valvonnan. Teimme sisustussuunnittelun yhdessä sisustusarkkitehti Anita Uusitalon kanssa, joka, osallistui myöhemmin myös Kiskon srk talon sisustus suunnitteluun. Vihkijäisjuhlasta on jäänyt mieleeni, muiden juhlamenojen lisäksi, keskikoulun luokkatoverini onnittelet: ” tätä en olisi koulussa koskaan sinusta uskonut, mutta olet varmaan puhjennut kukkaan”. Sitäkö se olikin.

Marttilan seurakunnalle tein parin vuosikymmenen aikana useita suunnittelu- ja rakennuttamistöitä, seurakuntatalon lisäksi: kirkon ulkomaa- laus, kirkon uusi huoltorakennus, Wichtmannin kappelin ulkokorjaus, ruumishuoneen vesikaton ja ulkoseinänkorjaus. 2 000 luvun alussa kirkon laaja sisäkorjaus, jossa uusittiin sisäkatot, penkit ja tehtiin alttarialueen eli kuorin uudelleen järjestelyt, sakasti korjattiin ja kaikki sisäpinnat maalattiin.

Kansanrakentajien vanhat puukirkot, seurakunta- ja talonpoikaistalot ovat perinnerakennustemme hienointa aatelia. Niiden rakennustaiteellinen harmonia, kellotornien sekä katto- ja seinärakenteiden taitavat puurakenteet ja -liitokset nähdes- sään, voi vain hiljaa nöyrästi kunnioittaa rakenta- jien taitavuutta. Itselleni ne edustavat suomalaisen arkkitehtuuriperinteen mallia.

Seurakunnallisia töitä lisää: mm.: Kiskon uusi seurakuntatalo (kutsukilpailu), Paimion vanhan seurakuntatalon peruskorjaus, Kosken seurakuntatalon laajennus ja korjaus.

Liedon seurakunnalle oli useita kohteita, joista osassa rakennus- ja rakennesuunnittelu ja rakennuttaminen, osassa rakennuttaminen: mm.: uusi srk-talo (ark prof. Pekka Pitkänen), kirkon huoltorakennus, Littoisten srk-talo peruskorjaus, Littoisten kirkon peruskorjaus (ark Mikko Lemmetti), Halssin leirikeskukseen päärakennus (ark Pertti Pernaja) ja koulutusrakennus (ark Mikko Lemmetti).

Liedon uuden srk-talon rakennustoimikunnan (taloudellinen jaosto) puheenjohtajana oli maanviljelysneuvos, LSO:n eläkkeelle pääjohtajan toimesta jäänyt Toivo ”Topi” Haapakoski. Hanke- ja työmaavaiheen kokoukset venyivät usein ja olivat viihdyttäviä, kun ”Topi” intoutui kertomaan vanhan Liedon pappishistoriaa, sota-ajan tapahtumia, koulu ja opiskelija elämästään tai Marttilan syntymäkodistaan ja myöhemmin pääjohtajakaudeltaan. Topilla oli erinomainen muisti tapahtumista sekä kerrontataito.

Kunnille ja kuntainliitoille sekä muulle julkiselle sektorille on myös ollut monia rakennus-

Irja ja Harri Hirsinummi

hankkeita Turun seudulla, käsittäen sosiaalialan kohteita kuten: vanhainkoteja ja vanhusten palvelukeskuksia, lastenkoteja, vammaisten palvelukoteja, palvelu- sekä toimintakeskuksia, päiväkoteja sekä kouluja, lisäksi pari kunnantaloakin.

Osa on ollut uudiskohteita, pääosa peruskorjaus ja laajennushankkeita. Ensimmäisiä oman toimistoni kohteita oli Säkyvän vanhusten palvelukeskus, sen rakennus- ja rakennesuunnittelu sekä rakennuttajakonsulttitehtävät. Vanhusten hoito- ja palvelurakennusten osalta kehitin 80-luvun lopulla paikka-, tila- sekä kustannusmitoitusta varten taulukkolaskentapohjan perustuen väestöennusteeseen. Kävin sitä esittelemässä Rauno Saarelle, Risto Kaparille sekä Pekka Paaterolle (läänin sosiaalijohtajia) lääninhallituksessa asti. Suunnitelmat hyväksyttiin silloin lääninhallituksen sosiaaliosastolla 1997 loppuun, lääninhallitusten lakkauttamiseen asti.

Kunnallisia kohteitamme (”lyhyt” kuntanimi, (RAP) = rakennuttajatehtävät, RAK = rakenne- suunnittelu). Tarvasjoki: Euran koulun laajennus, Tarvasjoen koulu (RAP), Postilinnan päiväkotikorjaus ja laajennus, Vanhusten palvelukeskus, joka on ollut itselleni tärkeä työ monessa suhteessa. Tarvasjoen silloisen rakennusmestari-rakennustarkastajan Reijo Talolan (Tekun kurssikaveri) kanssa hoidimme 70-luvun lopulla jätevedenpuhdistamon kvr-urakan rakennuttamisen.

Karinainen (nykyisin Pöytyää): uusi kunnantalo (RAP), vanhan kunnantalon suunnittelu kirjastoksi.

Marttila: vanhainkodin laajennus ja palvelukeskus Suvisiipi.

Koski: vanhainkodin laitoskeittiön korjaus ja laajennus.

Halikko: kunnanvirasto peruskorjaus ja laajennus kvr urakka (RAP), Kärävuoren päiväkoti RAK ja (RAP), Käsi- ja taideteollinen oppilaitos kvr-urakka (RAP), Hajalan vanhainkoti, peruskorjaus ja keittiölaajennus.

Raisio: vanhainkodin laajennus ja kehitysvammaisten asuntalo.

Moision vanhainkoti (Masku / Nousiainen ja Vaahto), useassa vaiheessa osastolaajennuksia ja sisäkorjauksia sekä päiväkeskus,

Mynämäki: vanhainkoti osaston sisäkorjaus,

Turku: Runosmäen ja Liinahaan vanhainkotien peruskorjaus RAK suunnittelu, Jaanin paloase- man korjaus (2019..jtk)

Paimio terveyskeskus: osastojen peruskorjaus ja julkisivukorjaus.

Ikaalinen (kuntainliitto) Toivolansaaren vhk hanke- ja esisuunnittelu

Härkätien terveyskeskus:(Lieto) sisä- ja sisäilma yms. korjauksia, sos.tilojen laajennus, keskus- keittiö rakennuttajatehtävät, NeuvoLa (sisäkorjaus) (RAP) (2022), Koski (sisäkorjaus (n. 1987)

Lieto: (yht.työ jtk) vanhainkoti vanha osa peruskorjaus (suojelukohde), uusi osa (tieltä purettiin ark Lauri Sipilän 50-60 luvun laajennus), dementia koti Amanda, Mäntykoti (kehitysvamma hoitokoti), useita päiväkotien korjaus ja laajennuskohteita mm.: Jokilaakson vuoropäiväkoti (RAP), Hanhilinna päiväkoti peruskorjaus (RAP), Kisakallion päiväkoti (RAP), Loukinaisten päiväkoti laajennus (RAP), kouluosa peruspohjan kuivatusrakenteet, Järvikoto vaiheet 1-3 (RAK, RAP), Erityiskoulu (RAK, RAP), Littoisten koulu vanhan osan korjaukset, Ilmaristen koulu vanha osa ja esikoulutila, Keskuskoulu: sisäkorjauksia, kotitalousluokka sekä hissi (ARK, RAK RAP), kaupungintalo (kunnantalo) julkisivukorjaus ja kirjastolaajennus (RAK).

Teollisuusrakennuksia ja niiden korjauksia ja laajennuksia olemme suunnitelleet ja rakennuttaneet myös erittäin huomattavan määrän. Muista kohteista oli erittäin mielenkiintoinen Turun kauppahallin peruskorjaus. Suurten maatalousrakennusten rakennesuunnittelukohteita on ollut noin 50. Näitä ovat olleet (Jyrki Laine ja Esko Lehtonen) LSO Foodsille: mm. Partelan Porsas Koski T1, Timo Heikkilä Rusko ja Aki Alitupa Nousiainen. Kaupunkien asuinrakentamisessa on usein tullut vastaan julkisivujen suunnittelu ja korjaus. näistä on meidän suunnittelemina asun- toyhtiöt Kirkonrinne ja Honkamäenniitty palkittu kaupunkiympäristöyhdistyksen korjauspalkinnolla. Kuin suunnittelukohteiden kuorruutuksena sakraalirakennusten lisäksi, ovat kohdallani olleet parin taidemuseon korjaussuunnittelu: Lönnströ- min kaksi museorakennusta Raumalla ja Käsiyö- museo Miila Paimiossa.

On ollut onni ja ilo saada toimia näin pitkään mielenkiintoisella alalla ja näköalapaikalla. Kotiseutu on ollut tärkeä koko matkan aikana ja tunnen kiitollisuutta, että on saanut palvella sitä rakentamisessa.

Kiitoksella Harri Hirsinummi

TARVASJOELLA TAPAHTUU

11.6 - 31.8. Kotiseutumuseo avoinna sunnuntaisin klo 11.00 -15.00

16.6. – 6.7. Tarvasjoen kesäteatteri: Heila hakusessa

18.6. Luonnonkukkapäivä Kertun tuvalla klo 16.30 (Härkätien ympäristöyhdistys)

23.6. juhannusaaton juhla klo 18 TarU:n majalla (srk)

24.6. Sota-ajan lauluja klo 14 Vuorilinna (Tarvaiset)

28.6. Evankeliset kesäseurat klo 11 Leppämäessä, Aurantie 246 (Ely ja srk)

5.7. Retki Perniöön klo 10-18 (srk)

7.7 Lausuntailta Tuula-Kristiina Lauri, Kertun tupa

16.7. Yhteislauluilta Kertun tuvalla klo 18 (Eläkeliitto)

23.7. Kansanlaulukirkko Elsanpuistossa klo 14 HVK (srk)

26.7. Sipilän lauluilta Liedonperässä (srk)

13.8. Suurilan oopperajuhlat klo 15 (Suurilan kyläyhdistys)

18. – 26.8. Lieto-viikko

25.8. Kulttuurihistoriaa Tarvasjoen kirkkomaalla klo 11 ja 18 (Lieto-museo ja srk)

25.8. Kertun tuvan syystapahtuma (Tarvaiset)

27.8. Käsiyön päivä ja näytökset klo 11-15- Tarvasjoen museo